

Auklāpificēšanas pamatojums: **Nav klasificēts**

EM 20.03.2023. vēstule ~~INFORMĀCIJA DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Nr. 7-12/2023/2286 N (reģ. Nr. 2023-000-723)

I. Stafecka
06.02.2025.

Informatīvais ziņojums

par Krievijas Federācijas iestāšanās procesu Pasaules Tirdzniecības organizācijā

Informatīvais ziņojums sagatavots pamatojoties uz 2009. gada 7. aprīļa Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumu Nr. 300 "MK kārtības rullis" 58. punktu un atbilstoši deklarācijas par Valda Dombrovskā vadītā MK iecerēto darbību 11.30. punktam: "Nodrošināsim starpvalstu līgumu tiesisko bāzi jaunu vai esošu eksporta tirgu paplašināšanai", lai sniegtu pārskatu par Krievijas Federācijas (turpmāk – KF) iestāšanās procesa Pasaules Tirdzniecības organizācijā (turpmāk – PTO) aktualitātēm¹, jo īpaši attiecībā uz Latvijai prioritāro KF eksporta nodevu apaļkokiem un diskriminējošo dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu jautājumu virzību.

Divpusējo sarunu virzība

Eiropas Savienība (turpmāk – ES) divpusējās tirgus pieejamības sarunas ar KF noslēdza 2004. gada 21. maijā. Tomēr dažādu apsvērumu ietekmē, t.sk. nevēloties īstenot 2004. gadā uzņemtas saistības attiecībā uz eksporta nodevām apaļkokiem, KF vienpusēji atkāpās no šīs vienošanās un, lai ierobežotu apaļkoku eksportu, sākot ar 2006. gadu uzsāka pakāpenisku tiem piemēroto eksporta nodevu paaugstināšanu. Šajā kontekstā jāatzīmē arī ekonomiskās krīzes ietekmē kopš 2008. gada KF īstenotie protekcionisma pasākumi, kas galvenokārt izpaužas kā selektīva importa/eksporta nodevu palielināšana dažādiem produktiem, t.sk. piena un gaļas izstrādājumiem, automašīnām, lauksaimniecības tehnikai u.c., kā arī investīciju ierobežojumu ieviešana/pastiprināšana, tostarp autobūves un farmācijas sektoros u.tml.

Jāatzīst, ka atšķirīga ir arī ES un KF izpratne par t.s. *standstill* nosacījuma īstenošanu, t.sk. attiecībā uz eksporta nodevu paaugstināšanu un ieviešanu tiem izejmateriāliem, kas neietilpa 2004. gada vienošanās. Iestāšanās procesos PTO *standstill* princips klasiski tiek interpretēts kā atturēšanās no tirdzniecības ierobežojumu palielināšanas un jaunu tirdzniecības barjeru ieviešanas līdz attiecīgās kandidātvalsts iestāšanās brīdim. Savukārt saskaņā ar KF interpretāciju tās uzņemtas saistības attiecināmas uz noteiktām 2004. gada vienošanās iekļautām kategorijām un tiks ievērotas līdz ar iestāšanās brīdi PTO.

Faktiski līdz pat 2010. gada pavasarim šo un citu apsvērumu (2006. gada 18. novembrī KF un Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) noslēgto divpusējo sarunu atsākšana, 2008. gada KF-Gruzijas konflikts, globālā ekonomiskā krīze, kā arī ar 2010. gada 1. janvāri izveidotā KF, Baltkrievijas un Kazahstānas muitas ūnija) ietekmē KF neizrādīja nopietnu interesi par

¹ Saskaņā ar PTO noteikumiem kandidātvalstu iestāšanās sarunas notiek divpusējā un daudzpusējā līmenī, kuru ietvaros jāpanāk vienošanās ar PTO dalībvalstīm par attiecīgās kandidātvalsts uzņemšanas nosacījumiem.

iestāšanos PTO. Tomēr, ņemot vērā 2010. gada sākumā KF un ASV panākto vienošanos par kodolbruņojuma samazināšanu un ASV prezidenta B. Obamas politisko atbalstu abu pušu ekonomisko attiecību stiprināšanai, KF iestāšanās process PTO aktivizējās 2010. gada aprīlī. Intensīvu sarunu rezultātā, panākot vienošanos par būtiskākajiem atvērtajiem jautājumiem, 2010. gada 1. oktobrī KF un ASV atkārtoti noslēdza divpusējās sarunas.

Līdzīgi arī ES pēdējos mēnešos risināja aktīvas divpusējās sarunas ar KF par galveno problēmjautājumu, t.sk. KF eksporta nodevu apaļkoksnei un dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu politiku, atrisināšanu. 2010. gada 24. novembrī ES un KF panāca vienošanos par šiem jautājumiem. Attiecīgi 2010. gada 7. decembrī Briselē (Beļģija) notikušā ES-KF samita ietvaros puses parakstīja vienošanos par divpusējo sarunu pabeigšanu. Tādējādi šī un 2004. gadā panāktās vienošanās ir komplementāras.

Līdz ar to ES turpmākais darbs KF iestāšanās procesā ir saistīts ar daudzpusējo sarunu noslēgšanu un atbalstu KF divpusējo sarunu pabeigšanai ar Gruziju, kas vienīgā no PTO dalībvalstīm 2008. gada politiskā konflikta dēļ nav noslēgusi divpusējās tirgus pieejamības sarunas ar KF. Tāpat jāatzīmē neskaidrā situācija attiecībā uz Ukrainu, kas pretēji līdz šim paustajam varētu izmantot tiesības divpusējo tirgus pieejamības sarunu uzsākšanai ar KF².

ES-KF divpusējās vienošanās kopsavilkums

Atbilstoši PTO noteikumiem visas PTO dalībvalstu un kandidātvalstu divpusējās tirgus pieejamības vienošanās līdz to saistību konsolidācijai ir konfidenciāla rakstura. Līdz ar to šajā ziņojumā sniegts ES-KF divpusējās vienošanās īss pārskats.

2004. gadā ES-KF panāktā vienošanās par tirgus pieejamības nosacījumiem paredz, ka KF piesaistītā vidējā importa tarifu likme rūpniecības precēm būs 6% šobrīd piemēroto 8% vietā, bet lauksaimniecības precēm 13% (zivsaimniecības produktiem – 11%) šobrīd piemēroto 14% vietā. KF ir uzņēmusies arī samērā plašas tirgus pieejamības saistības telekomunikāciju, finanšu, transporta, būvniecības, tūrisma, izplatīšanas un vides pakalpojumu jomā.

Tāpat KF ir piekritusi saistībām, kas paredz gāzes cenas noteikt balstoties uz reālajām izmaksām un ieņēmumiem, kas cita starpā ir būtiski energoietilpīgu nozaru attīstībai. Panāktas arī specifiskas vienošanās par regulējumu attiecībā uz alkoholisko dzērienu, farmācijas izstrādājumu, tekstilizstrādājumu, kā arī informācijas, komunikācijas un telekomunikāciju iekārtu tirdzniecību un importa tarifu kvotu ES izcelsmes gaļas izstrādājumiem.

Savukārt 2010. gada 7. decembrī ES-KF samita ietvaros panāktā divpusējā papildus vienošanās pēc Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) sniegtās

² Līdzīgi kā Melnkalnes iestāšanās sarunās PTO.

~~INFORMĀCIJA DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

informācijas paredz **būtisku KF eksporta nodevu samazinājumu apaļkokiem** (tālāk apstrādātiem kokmateriāliem, t.sk. zāgmateriāliem, eksporta nodevas netiks piemērotas).

Saskaņā ar to līdz ar KF iestāšanos PTO šobrīd piemērotās "25%, bet ne mazāk kā 15 EUR/m³" eksporta nodevas vietā lapu kokiem tā noteikta – 7% apmērā bērzam un 5% apmērā apsei. Savukārt skujkokiem – 13% eglei 6 milj. m³ tarifu kvotas ietvaros un 15% priedei 3,5 milj. m³ tarifu kvotas ietvaros atbilstoši vēsturiski augstākajam (2005./2006. gada) ES skujkoku apaļkoku importa līmenim no KF.

Atbilstoši PTO nosacījumiem saistību piemērošanai par pamatu jāņem pēdējos trijos gados esošās tirdzniecības plūsmas. Tomēr, ņemot vērā, ka 2007.-2009. gadā, t.sk. KF eksporta nodevu ietekmē, ES vidējie KF skujkoku apaļkoksnes importa apjomi naudas izteiksmē bija aptuveni divas reizes mazāki par vēsturisko maksimumu (2005./2006. gadā), šāda principa izmantošana nepietiekami atspoguļotu ES kokrūpniecības nozares vajadzības pēc KF izejmateriāliem. Un tādēļ 2005./2006. gada tirdzniecības rādītāju izmantošana skujkoku eksporta nodevu kvotas lieluma noteikšanai ir uzskatāma par ES vajadzībām ilgtermiņā atbilstošu.

ES-KF sarunu gaitā par apaļkokiem piemēroto eksporta nodevu jautājuma atrisināšanu atbildīgās institūcijas – Ekonomikas ministrija (turpmāk – EM) un Zemkopības ministrija (turpmāk – ZM) – ir sistemātiski īstenojušas Latvijas kokrūpniecības nozares viedokļu apzināšanu attiecībā uz iespējamām risinājuma variantiem un interešu pārstāvību. Jautājums ir regulāri uzrunāts ES Padomes Tirdzniecības politikas komitejas ietvaros, dažāda līmeņa, t.sk. ministra, valsts sekretāra un ekspertu, tikšanās laikā ar EK, ieinteresētajām ES dalībvalstīm (Igaunija, Lietuva, Somija, Zviedrija un Vācija) un KF pārstāvjiem, kā arī sarakstes veidā.

Īpaši jāatzīmē 2010. gada 23. jūlijā EM notikusī Latvijas Kokrūpniecības federācijas (turpmāk – LKF) izpilddirektora K. Kļausa tikšanās ar EK Tirdzniecības ģenerāldirektorāta ģenerāldirektora vietnieku – galveno tirdzniecības sarunu vedēju ar KF P. Balašu, kuras laikā tika pārrunātas šī jautājuma atrisināšanas perspektīvas.

Latvijas puses uzstādījums EK sarunās ar KF bija vienoties par *ad valorem* (vērtības) eksporta nodevu noteikšanu priedes, egles un bērza apaļkokiem 10-15% apmērā neatkarīgi no sortimenta (zāgbaļķi un papīrmalka) un bez kvantitatīviem ierobežojumiem. Attiecīgi, ņemot vērā panāktās vienošanās nosacījumus, tā ir uzskatāma par iespējami labāko kompromisu, jo PTO ietvaros nodrošinās KF eksporta nodevu apaļkokiem paredzamību un Latvijas kokrūpniecības nozares piekļuvi KF apaļkokiem par ievērojami

zemākām cenām kā tas būtu bez šādas vienošanās³. Šajā kontekstā attiecībā uz skujkokiem noteikto eksporta nodevu kvotu ir jāņem vērā Ķīnas ievērojamā pirktspēja, ko sekmē importa subsidēšana un valsts ekonomiskā attīstība, kā rezultātā 80% no KF skujkoku eksporta tiek realizēts Ķīnā. Tādējādi no vienas puses eksporta nodevu kvotas noteikšana ir pamatota ar nepieciešamību ierobežot KF koksnes resursu noplicināšanu, bet no otras puses sekmēs ilgtspējīgu ES kokrūpniecības nozares nodrošināšanu ar izejmateriāliem.

Zīmīgi, ka, ņemot vērā ES dalībvalstu, t.sk. Latvijas, kokrūpniecības nozares bažas, ES izstrādās minētās kvotas administrēšanas un pārdales mehānismu un EK administrēs to. Lai efektīvāk īstenotu Latvijas kokrūpniecības intereses, EM un ZM sadarbībā ar LKF būs aktīvi jāiesaistās šī mehānisma izveidē. Un tādēļ jau šobrīd tiek vērtēti Latvijas kokrūpniecības nozares interesēm atbilstošākie mehānisma darbības principi.

Jāatzīmē, ka neilgi pēc ES-KF panāktās vienošanās kokrūpniecības nozares pārstāvju vidū izskanēja bažas, ka minētā kvota jau ir sadalīta par labu Skandināvijas valstīm. Tomēr divpusējos kontaktos, kā arī 2010. gada 13.-14. decembra vizītes laikā Rīgā P. Balašs tiekoties ar EM un ZM pārstāvjiem kļiedēja šīs bažas un apliecināja, ka darbs pie kvotas administrēšanas mehānisma izstrādes vēl nav uzsākts.

Saistībā ar to 2011. gada 21. janvārī Briselē (Beļģija) notika neformāla EM, LKF un EK pārstāvju tikšanās, kuras laikā puses pārrunāja neskaidros jautājumus, kā arī apmainījās ar sākotnējiem viedokļiem par iespējamiem kvotas darbības principiem un turpmāko sadarbību mehānisma izstrādē.

Vērtējot KF lomu Latvijas apaļkoku importā jāatzīmē, ka KF īstenotās eksporta nodevu politikas ietekmē pēdējos gados tā ir samazinājusies. Ja 2005./2006. gadā KF īpatsvars pārsniedza 60% (skujkokiem ap 75%) kopējā Latvijas apaļkoku importā, tad 2008. gadā šis rādītājs bija vairs tikai 30% (skujkokiem ap 15%), bet 2009./2010. gadā apaļkoki no KF praktiski netika importēti.

Tajā pašā laikā Latvija ir starp tām ES dalībvalstīm⁴, kas vēsturiski bijušas visaktīvākās apaļkoku importētājas no KF. Attiecīgi 2005./2006. gadā Latvija veidoja ap 5% no ES kopējā KF apaļkoku importa (skujkokiem vidēji 6%), 2007. gadā šis rādītājs pārsniedza 8% (skujkokiem 15%), bet 2008. gadā nokritās līdz 1%. Tādēļ, lai ilgtermiņā sekmētu Latvijas kokrūpniecības nozares piekļuvi pietiekamiem KF apaļkoku apjomiem, ES ietvaros izstrādājot KF skujkoku apaļkoku eksporta nodevu kvotu administrēšanas mehānismu būtu jāvienojas par tādiem principiem, kas atspoguļotu vēsturiski augstākos Latvijas importa rādītājus pirms KF eksporta nodevu paaugstināšanas 2008. gadā.

³ Par 18% punktiem bērzam, 12% punktiem eglei un 10% punktiem priedei salīdzinājumā ar pašreizējo KF režīmu.

⁴ Aiz Somijas, Zviedrijas un Igaunijas (2005.-2008. gadā attiecīgi ar vidēji 60%, 11% un 5%).

EMZino_310111_KF; Informatīvais ziņojums par Krievijas Federācijas iestāšanās procesu Pasaules Tirdzniecības organizācijā

~~INFORMĀCIJA DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

Vienlaikus jāņem vērā, ka līdztekus KF īstenotajai eksporta nodevu politikai Latvijas kokrūpniecības nozares pieprasījumu pēc tās izcelsmes apaļkokiem ietekmē virkne citu savstarpēji saistītu faktoru, t.sk. pašmāju apaļkoku pieejamība, to cenas salīdzinājumā ar KF un citu valstu cenām, kā arī pieprasījums pēc Latvijas saražotās koksnes produkcijas ārējos tirgos.

Līdztekus apaļkoku jautājumam KF ir uzņēmusies saistības vispārējā gadījumā eksporta nodevas piemērot uz vislielākās labvēlības režīma pamata, novēršot to diferencēšanu pēc importētājas valsts. Turklāt spēkā paliek 2004. gada 21. maijā panāktā vienošanās par eksporta nodevu saistībām dažādām citām izejvielām, t.sk. naftai, gāzei, ķimikālijām, metāliem un zvērādām. Un līdz uzņemšanai PTO KF ir apņēmusies nepaaugstināt līdzšinējās eksporta nodevu likmes (*standstill*). Savukārt attiecībā uz izejmateriāliem, par kuriem KF nav uzņēmusies eksporta nodevu saistības, tā ir apņēmusies 2 mēnešus pirms eksporta nodevu ieviešanas/paaugstināšanas konsultēties ar ES.

Jautājumā par KF **diskriminējošo dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu politiku** ES-KF panāktā vienošanās paredz, ka pēc iestāšanās PTO ar 2013. gada 1. jūliju KF novērsīs līdz šim eksistējošo diskrimināciju starp tās importa, eksporta un iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifiem, kas sekmē noteiktu kravu novirzīšanu uz KF ostām. Tādējādi, indeksējot KF iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifus, tiks novērstas šobrīd pastāvošās importa/eksporta un iekšzemes dzelzceļa pārvadājumu tarifu atšķirības – naftas produktiem vidēji 36% punktu apmērā, kokmateriāliem vidēji 25% punktu apmērā un metāliem vidēji 30% punktu apmērā⁵.

Nemot vērā, ka no šī brīža līdz KF iestāšanās PTO procesa pabeigšanai būs nepieciešams apmēram gads, panāktā vienošanās faktiski nozīmē 1,5 gadu pārejas periodu (iepriekš KF uzstāja uz 3 gadiem). Zīmīgi, ka 2005.-2008. gadā KF jau ir būtiski samazinājusi dzelzceļa kravu pārvadājumu diskriminējošo praksi, importa/eksporta un iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifus izlīdzinot akmeņogļu, kūdras, krāsaino metālu, koksa un automobiļu, kā arī konteineru kravu pārvadājumiem. Bet 2009./2010. gadā ekonomiskās krīzes ietekmē KF importa/eksporta un iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu izlīdzināšana netika turpināta.

Savukārt attiecībā uz KF dzelzceļa tranzīta kravu pārvadājumu tarifiem saskaņā ar panākto vienošanos KF apņemas ievērot PTO pamatnosacījumus tranzīta brīvības jomā. Šie nosacījumi ir vērtējami kontekstā ar A/S "Latvijas Dzelzceļš" pievienošanos t.s. Sadraudzības dalībvalstu Dzelzceļa transporta padomes⁶ NVS tarifu politikai 2009. gadā. Tā rezultātā KF dzelzceļa tranzīta kravu pārvadājumiem caur Latvijas robežpārejas punktiem tiek piemēroti īpaši

⁵ Aplēses noteiktas balstoties uz A/S "Latvijas Dzelzceļš" sniegto informāciju par 2010. gadā esošajām KF importa/eksporta un iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu atšķirībām uz 1000 km un 2000 km.

⁶ Padomes biedri – Azerbaidžāna, Armēnija, Baltkrievija, Kirgīzija, Kazahstāna, Krievija, Moldova, Tadžikistāna, Turkmenistāna, Ukraina, Uzbekistāna; asociētie biedri – Bulgārija, Gruzija, Latvija un Somija.

EMZino_310111_KF; Informatīvais ziņojums par Krievijas Federācijas iestāšanās procesu Pasaules Tirdzniecības organizācijā

nosacījumi pazeminātu koeficientu un samazinātu tarifu veidā un līdz ar to Latvija ir ieguvēja no dalības minētajā tarifu politikā.

Līdzšinējā Latvijas nostāja šajā jautājumā ir balstīta uz 2007. gada 8. maija MK sēdē nolemto (protokollēmums Nr. 28, 74. §, 2.1. punkts), ka KF līdz iestāšanās brīdim PTO jāveic eksporta, importa un tranzīta dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu izlīdzināšana. Vērtējot aktuālo situāciju ES-KF sarunās par šī jautājuma atrisināšanu, 2008. gada 18. jūnija Latvijas Ostu, tranzīta un loģistikas padomē (protokols Nr. 4, 4.2. punkts), kas regulāri un sistemātiski ir informēta (pēdējo reizi 2010. gada 22. septembrī) par KF iestāšanās procesa virzību PTO un tās ietvaros Latvijai svarīgākajiem jautājumiem, tika pausts atbalsts arī turpmākajā sarunu procesā pieturēties pie 2007. gada 8. maijā MK apstiprinātās nostājas, vienlaikus atkarībā no sarunu gaitas pieļaujot pārejas periodu, lai veicinātu KF iestāšanos PTO.

Nemot vērā augstāk minēto ES-KF panāktā vienošanās KF diskriminējošo dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu jautājumā ir vērtējama kā pieņemams un atbalstāms abu pušu kompromiss, jo ietver Latvijas tranzīta biznesa ilgtspējīgai attīstībai būtiskas KF saistības, nodrošinot nediskriminējošas un paredzamas KF tarifu politikas īstenošanu, un kuru pārkāpšanas gadījumā (tāpat kā eksporta nodevu jautājumā) Latvija būs tiesīga vērsties EK ar lūgumu uzsākt PTO strīdus izšķiršanas konsultācijas.

Daudzpusējā procesa virzība

Daudzpusējo sarunu kontekstā šobrīd turpinās tehnisks darbs pie iepriekš izstrādāto KF iestāšanās PTO darba grupas ziņojuma⁷ sadaļu pārskatīšanas, ņemot vērā KF, Baltkrievijas un Kazahstānas izveidoto muitas ūniju un tās ietvaros ieviestās izmaiņas KF ārējās tirdzniecības režīmā. Līdz šim ir pārskatītas 2/3 sadaļu un tuvāko mēnešu laikā (2011. gada janvārī/februārī) to plānots pabeigt.

Līdztekus tam dažādos formātos, pārsvarā trīspusēji ES-KF-ASV, tiek strādāts pie daudzpusēji atvērto jautājumu risināšanas, tostarp attiecībā uz KF saistībām sanitāro un fitosanitāro pasākumu jomā, nākotnē piemērojamo KF gaļas importa režīmu, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, tirdzniecības tehnisko regulējumu, investīciju režīmu autobūvē, kā arī vispārējo KF lēmumu pieņemšanas kārtību muitas ūnijas ietvaros. Tāpat PTO sekretariāts veiks divpusējo sarunu rezultātā KF uzņemto saistību konsolidāciju.

Atrisinot šos jautājumus (kā arī noslēdzot divpusējās sarunas ar Gruziju) daudzpusējo procesu tehniski iespējams pabeigt līdz 2011. gada vidum. Atkarībā no tā lēmums par KF uzņemšanu PTO Vispārējā padomē varētu tikt pieņemts 2011. gada otrajā pusē, pēc kā KF Valsts Domei 6 mēnešu laikā būs jāveic iestāšanās PTO dokumentu paketes ratifikācija. Tādējādi optimistiskākajā gadījumā KF par PTO dalībvalsti varētu kļūt 2011. gada nogalē vai, visticamāk,

⁷ Tajā tiks atspoguļotas KF daudzpusējās PTO saistības.

~~INFORMĀCIJA DIENESTA VAJADZĪBĀM~~

2012. gada sākumā. Un līdz ar to tiks īstenotas Latvijai būtiskākās līgumtiesiskās pamatintereses ekonomiskajās attiecībās ar KF, nodrošinot visaptveroši uzlabotu preču un pakalpojumu tirgus pieejamību un ilgtermiņā paredzamu – PTO normām atbilstošu – KF ārējās tirdzniecības režīmu.

Attiecīgi pēc KF iestāšanās PTO sarunu pabeigšanas ES Kopējās tirdzniecības politikas lēmuma pieņemšanas procesa ietvaros ekonomikas ministrs iesniegs izskatīšanai MK ar Ārlietu ministriju, Finanšu ministriju, Satiksmes ministriju, Tieslietu ministriju un Zemkopības ministriju saskaņotu nacionālo pozīciju gala lēmuma pieņemšanai par KF uzņemšanu PTO.

Ekonomikas ministrs

A. Kampars

Vīza: valsts sekretāra vietā –

valsts sekretāra vietnieks

G. Ābele

31.01.2011. 11:15

2302

A. Apanuks

67013009, Andrejs.Apanuks@em.gov.lv